

siteit" over allerlei leeringen en beschouwingen, die door genoemde Kerkeraad in strijd werden geacht met de Heilige Schrift en de Geref. belijdenisschriften.

De Deputaten hebben dit gravamen radicaal afgevoerd. Zij berichtten den Kerkeraad, dat zij in het bezwaarschrift „geene oorzaak hebben gevonden tot twijfel omtrent Professor Kuypers rechtzinnigheid, aangezien het o.i. geen enkelen grond aangeeft, om maar eenige „afwijking van de Gereformeerde belijdenis" bij het onderwijs van genoemde hoogleraar te vermoeden". Zij oordeelden zelfs, dat er voor hen daarom geen reden kon bestaan „om „handelend op te treden", zelfs niet om Dr Kuypers op een of ander punt nader te hooren".

Toen de Kerkeraad bij Deputaten geen gehoor kreeg, zond hij een afschrift der klacht aan de Generale Synode, die van 11 Aug.—4 Sept. 1896 te Middelburg werd gehouden.

Zoo kreeg de Synode van 1896 met deze kwestie te doen. Deze Synode is een groote en zeer, zeer belangrijke geweest. De toon, de eensgezindheid werden om strijd geroemd. Uithoudig is de lof in allerlei kerkbodes gezongen over wat deze Synode was en deed.

Het bezwaarschrift van Bedum werd niet in behandeling genomen „uithoofde van de formeele gronden in het rapport der commissie — die deze zaak voorbereidde — genoemd". Terwijl de Synode haar vertrouwen uitsprak in den betrokken hoogleraar en in de hoogleraren van de Vrije Universiteit en van de Theol. School te Kampen, die verklaard hebben principiëel aan de zijde van Dr Kuypers te staan.

Met op één na algemeene stemmen werd dit aangenomen.

Op deze Synode nu werd ook over de destijds levende meningsverschillen gesproken.

Een particuliere Synode, die van Drente n.l., had besloten aan de Generale Synode het verzoek te richten zich over die leerstellige punten, die in discussie waren, uit te spreken en wel door deputaten te benoemen, die een nauwkeurig onderzoek zouden moeten instellen, naar wat men overeenkomstig Gods Woord en de Belijdenisschriften aangaande de genoemde punten had te verstaan.

De Synode beraadslaagde over dit punt in haar zitting van Dinsdag 18 Augustus. Ik zal nu letterlijk de Acta citeeren (p. 21):

Art. 40.

Namens de eerste commissie van advies brengt Dr L. H. Wagenaar rapport uit. En wel vooreerst over het verzoek van de Provinciale Synode van Drenthe, „dat, met het oog op het vele twistgeschied in den laatsten tijd in publieke bladen over verschillende leerstellige punten, als o.a. wedergeboorte, doop, roeping, de vraag of het menschenlijk geslacht behouden wordt en slechts de enkelen verloren gaan, de rechtvaardigmaking en de leer der kerk, de Generale Synode eenige deputaten benoeme om een nauwkeurig onderzoek in te stellen, naar wat wij volgens Gods Woord en onze Belijdenisschriften aangaande de genoemde punten hebben te verstaan".

De Synode oordeelt, overeenkomstig het advies der commissie, dat zij op het verzoek van de Provinciale Synode van Drenthe niet kan ingaan. —

Het bedoelde advies luidde als volgt; (Acta pag 152):

Rapport over een voorstel in zake dogmatisch twist-geschied.

Uwe commissie, hoewel erkennende, dat het streven om tot meerdere eenheid van opvatting te komen en den vrede der kerken te zoeken, op zichzelf alleszins loffelijk is, oordeelt echter, dat het verzoek van de Drentsche Synode niet behoort te worden ingewilligd en dit op de volgende gronden:

POPULAIR-WETEN - SCHADDELUKE SCHEISEN

„Het Proces tegen Jezus van Nazareth".

II.

„Voor het Sanhedrin".

Den vorigen keer zagen wij hoe de Heiland op grond van godslastering, zonde tegen het derde gebod, schuldig verklaard werd.

Wij willen nu nog nader deze aanklacht bezien. Kafas was op de hoogte gebracht door Judas' verraad, wat er in den kring der twaalfen was voorgevallen. Vooral Mattheüs gaat breed op deze episode in. Hij beschrijft in cap. 16, hoe Jezus aan Zijn discipelen vraagt hoe nu de menschen over Hem oordeelen. Vrij gaan dat nu maar voorbij! Vooral trekt nu de aandacht het antwoord van Petrus op de vraag van Jezus: „Maar gij, wie zegt gij, dat Ik ben?" Namens de anderen belijdt hij het: „Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods". Merkwaardig is dan het bescheid van Jezus: dat hij dat alleen kan zeggen op grond van bijzondere openbaring; dat Petrus dat alleen heeft kunnen zeggen, omdat God zelf hem dat gegeven heeft. En dat hij daarop absoluut niet uit zichzelf had kunnen komen. De vraag is dus, wat is dan dat absoluut nieuwe in Petrus' belijdenis! Dat kan niet zijn het feit, dat Petrus tenslotte gezien heeft, dat Jezus is de Messias. Dat wisten de twaalfen al veel langer. Het geheel eenige van deze openbaring Gods aan menschen ten aanzien van den Nazarener, van dezen mensch is dus gelegen hierin, dat van den Messias beleden wordt

lo, verschil van voorstelling en formuleering der waarheid in de genoemde punten is in de Gereformeerde kerken altoos geacht geworden, en behoort geacht te blijven, te liggen binnen de grenzen der Gereformeerde belijdenis;

2o, nadere formuleering van eenig stuk der Gereformeerde confessie is een arbeid, die bezwaarlijk verricht kan worden door eene synode van enkel Nederlandsche kerken, geheel buiten de uitlandsche Gereformeerde kerken om. En voor de medewerking der uitlandsche Gereformeerde kerken in dezen zijn de toestanden geenszins rijp;

3o, bespreking dezer dogmata, ook in de pers, kan meewerken om de beginselen en begrippen tot meerdere helderheid te brengen en behoort dus niet te worden belemmerd, hoewel natuurlijk daarbij alle bitterheid behoort te worden geweerd;

4o, de voorgeslagen weg om tot nadere verklaring der beleden waarheden deputaten te benoemen, die een volgende Synode van advies dienen, wijkt geheel af van de lijn der historie.

Om al deze redenen adviseert uwe commissie de Generale Synode, om te besluiten, dat zij op het verzoek der Synode van Drenthe niet kan ingaan.

Dr L. H. Wagenaar, Rapporteur.

Wij geven dit belangrijke besluit door zonder eenige commentaar. Overweging van deze officiële kerkelijke besluiten en uitspraken is zeker de moeite waard in onzen tijd.

De discussies omtrent de genoemde punten zijn verder gegaan en al levendiger geworden. Men vond elkaar meer en meer. En eindelijk, in 1905, kon de Synode de vruchten van deze bespreking plukken in een uitspraak, waarin allen elkaar hebben gevonden.

H.

C. V.

LITERATUUR EN KUNST

Boerenboek.

Anne de Vries e.a. Groot-Nederlands Boerenboek. — Uitgave G. F. Callenbach, Nijkerk.

Langen tijd, te lang zeker, heeft de literatuur alleen oog gehad voor de stad en den stadsmensch. Daar waar het leven zich het heftigst openbaarde, waar voortschrijdende techniek en kunst den mensch voor steeds nieuwe problemen plaatsten, waar nieuwe levenswetten de oude moraal schenen te verdringen, en de afgematte mensch verpoizing zocht op geoorloofde en ongeoorloofde wijze, lag inderdaad een breed terrein braak voor een psychologischen roman.

De zich steeds verfijnde beschaving der stad, die bevrediging scheen te geven voor alle verlangens, werd wreed vernield door den grooten wereldoorlog. Na den jarenlangen strijd, waaruit bleek dat de cultuur geen verfining gebracht had, maar den mensch hoogstens met een laagje beschaving had overdekt, dat er bij groote botsingen gemakkelijk afspont, zocht de teleurgestelde dichter nieuwe wegen voor zijn kunst.

Na eenige jaren van hopeloos zoeken en vruchteloos probeeren van alle mogelijke kunst-richtingen, hechte zich de roman op twee plaatsen voornamelijk vast. Het kind krijgt een groote belangstelling omdat het nog „onschuldig" is, niet door de cultuur verknood. Zich dien

door Petrus, dat Hij is „de Zoon van den levenden God".

Wij zijn hier trouwens op het hoogtepunt van Jezus' openbare optreden. Binnen den kring van de twaalfen is er nu openbaring van de verborgenheid van het Messiaansche geheim; n.l. de Messias is Zoon van Jehovah: de Zoon des Menschen is tevens Deelgenoot aan het ongeschapen Wezen Gods.

Nu ligt het merkwaardige van het antwoord van Petrus ook nog niet hierin, dat hij zegt: „Jezus is Zoon van God". Wanneer Jezus op de zee wandelt, dan zeggen de discipelen tot Hem: „Waarlijk gij zijt de Zoon Gods". En dan worden zij toch niet gelukkig geprezen.

Het absoluut nieuwe in Petrus' belijdenis kan dan alleen maar zijn de toevoeging: „Zoon van den levenden God".

Immers, volgens de Heilige Schrift worden ook menschen en engelen wel goden genoemd. In Gen. 6:2 heetten menschen „zonen van God". In Ps. 89 wordt de Messiaansche koning, „zoon van God" genaamd en heet God zijn Vader. (89:27, 28).

Nog sterker zelfs: in Ex. 4:16 moet Mozes een God van Aäron zijn; en in Ex. 7:1 is Mozes de God van Pharao. En dat zegt de Heere Zelf tot Mozes. Hij noemt een mensch God! Ook uit het evangelie blijkt dat sterk, wanneer Jezus Psalm 82 aanhaalt in Joh. 10:35, 36. De psalm zegt: „God oordeelt in het midden der goden". Vooral ook vers 6: „Ik heb wel gezegd: Gij zijt Goden". En de Heiland kan dan maar niet begrijpen, waarom de Joden zoo op Hem gebeten zijn, wanneer Hij zich nu ook Gods Zoon noemt! Toch beschuldigen zij Hem van godslastering en wilden Hem doodden. (Joh. 5:18; 7:19).

Maar het blijkt dan toch wel, dat een mensch zich zoon Gods kan noemen zonder zich schuldig te maken aan godslastering! Het schijnt dus, dat

ongekunstelden tijd weer voor oogen te doen herleven, wordt voor menige schrijver een behoefte. Het kind wordt vader van den man, uit de onbekommerde jeugd kan de verworpen menscheit weer nieuwe krachten halen. Maar tevens voert het kind terug naar een ander, bijna vergeten gebied: het platteland.

Kind en land behooren bij elkaar. Reeds Rousseau heeft het kind naar de eenzaamheid van het land terug willen brengen, naar de natuur, om het te onttrekken aan de verderfelijke invloeden van stad en cultuur.

Nog een andere factor kwam de belangstelling voor het land verrijken. Na de cosmopolitische en internationaal gerichte beschrijvingen van het maatschappelijk leven, begon men van verschillende kanten het eigen land weer te zien als bron van volkskracht. Bezield door ultielingen als „ken uw land en heb het lief", begon men allereerste den lof van het land te bezingen.

Na de vele romans en novellen die het leven van den boer tot in de fijnste bijzonderheden beschreven, waarin streektaal en volksgewoonten hem teekenden in zijn milieu en eigenaardigheden, is een boek als nu door Callenbach is uitgegeven een goedbedoelde poging, om een overzicht te geven van het landleven in geheel Nederland.

Het Groot-Nederlands Boerenboek beschrijft alle takken van den Nederlandschen stam. Dat daarin Vlaanderen, Belgisch Brabant en Zuid-Afrika ook een plaats kregen, spreekt vanzelf.

Als stamverwanten behooren ze, ondanks de politieke grenzen, er in voor te komen.

In dit boek moet het land gekarakteriseerd worden door zijn bewoners, want zij maakten hun provincie tot wat die werd. Geen statistische- en economische verslagen, maar het leven, de taal, de arbeid van de menschen moesten beschreven worden. Een lang niet gemakkelijke doelstelling. Immers bevatten de meeste provincies zulke verschillende gebieden, dat de beschrijving van één menschen-type zelden een volledig beeld zal geven van de geheele streek. Bovendien maken de individuele karakters verschillen het bijna onmogelijk een juiste tekening te geven van den boerenstand als zoodanig. De schrijver kan het gevaar loopen een voorkomende karaktertrek te generaliseeren en daardoor een onjuist beeld te geven.

Een voorbeeld daarvan, dat heel duidelijk spreekt, is m.i. het stuk over Groningen. Wel wordt hier de taal goed beschreven, maar aan den boerenstand wordt onrecht aangedaan. Als alle Groninger boeren zoo waren, als de twee renteniers, die in hun deftige huizen van een der voornaamste singels der stad Groningen een buitengewoon onbenullig gesprek houden, dan had de provincie Groningen nooit die voornaamste plaats gekregen als landbouwdistrict, die het zich verwierf. Veel karakter vertoonen deze aan hun land ontrouwe boeren niet. En dat, terwijl de naam boer in geen enkele provincie zooveel inhoud heeft, als juist in Groningen.

Ook Friesland, zoo moeilijk te typeeren, door zijn groote verscheidenheid van klei-, zand- en merengebieden, komt er bekaaid af. De historisch erkende onafhankelijkheidszin, de traditioneele trots van den met zijn grond nauw samengegroeiden Fries, waardoor velen zich slechts in de tweede plaats Nederlander gevoelen, komen in

„god" als het ware een soortbegrip is, waarin begrepen kunnen zijn menschen, engelen en God Zelf ook! Maar dan gaat het ook over een zeer speciaal naam; n.l. Elohim. Echter, God draagt ook andere namen in de Schrift. Dan heet Hij: Jahwe! En onze Statenvertaling laat dat ook zeer duidelijk zien in den druk; dan staat er HEERE, deze vijf hoofdletters zijn dan de weergave van den verbondsnaam Gods. Hij is Jehovah, gelijk men vroeger gewoon was te zeggen. En van Hem zegt de Schrift: „Hoor! Israël! de HEERE is onze God; de HEERE alleen". (Deut. 6:4). Op grond van dezen tekst achten de Joden het nog steeds godslasterlijk, te gelooven, dat Hij een Zoon zou hebben! De HEERE blijft steeds alléén HEERE. Niemand kan Zoon van Jahwe zijn. Is bij den naam God nog aan een soortbegrip te denken; d.w.z. dat ook menschen en engelen God kunnen heeten, bij den naam HEERE is dat absoluut ondenkbaar! Geen schepsel kan tevens HEERE zijn!

En zie nu, dat heeft Petrus toch beleden en dat heeft Jezus rustig aannvaard. Want wanneer Simon op grond van openbaring belijdt: „Gij zijt de Zoon van den levenden God", dan is dat zooveel als had hij uitgesproken: „Gij zijt de Zoon van Jahwe, van den HEERE", d.i. Jahwe durfden uitspreken. Wanneer zij bij de lezing dezen Naam HEERE tegenkwamen, dan spraken zij een anderen godsnaam uit, n.l. Adonai.

We moeten natuurlijk kunnen aannemelijk maken, dat Petrus dat nu inderdaad met zijn belijdenis heeft willen zeggen! En dan moet ge bedenken, dat de Joden uit eerbied voor het Wezen Gods nooit „den Naam", d.i. Jahwe durfden uitspreken. Wanneer zij bij de lezing dezen Naam HEERE tegenkwamen, dan spraken zij een anderen godsnaam uit, n.l. Adonai.

het minst m
stuk hier g

Doch na
waarde van
halen zijn l

De samen
schillende
volle voor
niet allema
hij bijdrag
aanwinst i
van de Va
van de v
Drentsche
verkiest b

De besl
Brabant
aan den
Zelfs diep
maken van
weggenom
schen van
dat doen
boerenwer
haar wort
tegen kunn
moeten ge
dan ooit."

Dat zic
den jaren
om den
Matthias E
tig beschr

Ook de
den goed-
liefte voor
van Erne
voor den

Een boe
van den
hij het ic
kan verwe
den gron

Het is c
hier gege
andere be
in zijn l
met de n
van God

derlijke c
groepen."
en wijshe
recht? —

Een op
deze ul
van de di
gen onts
soms nou
verhalen
woorden
bladzijde

Bijzond
terende

op de se
toond. H
woord e
dat men
zetten, n
men wo
Gr.

Nu is
woonte
voor de

Zoo v
Dat wa
eed dez
op de li
achtig
dus als
feten ko
en „lev

Wat k
dan dat
niet mo
vende"

vele de
lige", „
commen
een de
(„vol v
naam v

Zoo
vrucht
en Sim
zeer ge
Jezus!

Hier
mens
tus' ve
zeggen,
sias w
leven f
lastera
ure wa

En t
geheim
gemaal
HEER

ogen te doen
lijver een be-
den man, uit
verworden
halen. Maar
ander, bijna

Reeds Rous-
zaamheid van
ir de natuur,
felijke invloe-

belangstelling
smopolitische
ngen van het
van verschil-
te zien als
uitingen als
on men aller-
ngen.
die het leven
iderheden be-
dksgewoonten
naardigheden,
is uitgegeven
overzicht te
derland.

ek beschrijft
in stam. Dat
nt en Zuid-
eeft vanzelf
ondanks de
men.

arakteriseerd
maakten hun
atistische en
ven, de taal,
n beschreven
doelstelling
es zulke ver-
ving van één
beeld zal ge-
en maken de
ijna onmog-
van den boe-
ver kan het
raktertrek te
juist beeld te

eel duidelijk
oningen. Wel
n, maar aan
ingedaan. Als
als de twee
zen van een
roningen een
iden, dan had
rname plaats
het zich ver-
aan hun land
wyl de naam
oveel inhoud

peeren, door
ei-, zand- en
if. De histo-
de traditio-
nauw samen-
ch slechts in
en, komen in

p is, waarin
gelen en God
ver een zeer
r, God draagt
dan heet Hij:
dat ook zeer
t er HEERE,
gave van den
i, gelijk men
an Hem zegt
ERE is onze
1). Op grond
et nog steeds
en Zoon zou
leen HEERE.
n. Is bij den
p te denken,
i God kunnen
dat absoluut
vens HEERE

leden en dat
anneer Simon
ij zijt de Zoon
dat zooveel
de Zoon van
t zelf Jahwe.
i Petrus hier
lankt hij niet
de gave des

aannemelijk
met zijn be-
moet ge be-
ar het Wezen
durften uit-
dezen Naam
zij een ande-

het minst niet aan den dag in het weinig boeiende
stuk hier gegeven.

Doeh naar deze eerste stukken mag men de
waarde van dit werk niet afmeten. Alle andere ver-
halen zijn beter, sommige zelfs buitengewoon goed.
De samensteller heeft de medewerking van ver-
schillende schrijvers weten te verkrijgen, die ten
volle voor hun taak berekend zijn. Hoewel ze
niet allemaal eens geestes zijn met hem, kreeg
hij bijdragen, die het boek tot een belangrijke
aanwinst in onze literatuur maakten. Het stuk
van De Vries zelf geeft een prachtige teekening
van de wilde oerkracht die er huist in den
Drentschen heidebewoner, die liefde en arbeid
verkiest boven een gemakkelijken rijkdom.

De beste stukken lijken mij die over Noord-
Brabant en Limburg. Hierin wordt de gehechtheid
aan den voorvaderlijken grond het felst belicht.
Zelfs diepe liefde kan een boerenmeisje niet los-
maken van haar land. „Neen, hij heeft haar niet
weggenomen van haar boerenland, van haar men-
schen vandaan. Hij heeft gedaan wat hij kon,
dat doen wij allemaal. Maar deze akkers, deze
boerenwereld, die vecht voor haar behoud, voor
haar worteling in de aarde, daar heeft hij niets
tegen kunnen doen, daar heeft hij haar aan terug
moeten geven, zoodat zij er meer aan toebehoort
dan ooit.”

Dat zich taai vastklemmen aan het oude bezit,
den jarenlangen hardnekkig volgehouden strijd,
om den verloren grond terug te winnen, heeft
Matthias Kemp in zijn Limburgsche novelle prach-
tig beschreven.

Ook de niet zuiver Nederlandsche gebieden von-
den goede beschrijvers. Welk een enthousiaste
liefde voor land en volk spreekt er uit de bijdrage
van Ernest Claes, welk een ontroerende pietelt
voor den geboortegrond, en zijn vader, den boer.

Een boeiend slot vormt de tragische geschiedenis
van den Afrikaanschen boer, die sterft, voordat
hij het ideaal van hem zelf en van zijn familie
kan verwezenlijken, waardoor zij gehoopt hadden
den grond te kunnen behouden in hun geslacht.

Het is onnoodig een overzicht te geven van alle
hier gegeven verhalen. Het eene nog beter dan het
andere beantwoorden aan wat de samensteller zegt
in zijn korte inleiding. „De Boer is de meest
met de natuur vergroeide, de in zijn arbeid meest
van God afhankelijke, en daardoor de meest kin-
derlijke en wijze mens uit alle maatschappelijke
groepen.” Alleen de geconcludeerde kinderlijkheid
en wijsheid worden in geen der verhalen — te-
recht? — sterk aangetoond.

Een opmerking zou ik nog willen maken. Heeft
deze uitgave niet te veel verwachting gehad
van de dialect-kennis der lezers? Veel aanteeke-
ningen ontsieren wel is waar, maar zijn niettemin
soms noodzakelijk voor het goed begripen van de
verhalen. Ook technische termen, specifiek boeren-
woorden, waren door een nootje onder aan de
bladzijde, meer tot hun recht gekomen.

Bijzondere hulde verdienen de inderdaad schit-
terende foto's, waardoor land en volk den lezer
op de scherpste wijze, oogenblikkelijk worden ge-
toond. Het Groot-Nederlands Boerenboek is door
woord en beeld een pracht geheel, een fraai bezit,
dat men niet eenmaal leest om het dan weg te
zetten, maar dat herhaaldelijk ter hand zal geno-
men worden.

Gr.

H. S.

Nu is het merkwaardig om te zien, hoe de ge-
woonte ingeburgerd raakte om allerlei dekenamen
voor den Naam HEERE te gebruiken.

Zoo wordt Hij b.v. genoemd: „de Levende”.
Dat was daarom alleen mogelijk, omdat bij den
eet deze naam „HEERE” wel aangeroepen en
op de lippen genomen moest worden: „Zoo waar-
achtig als de HEERE leeft”. De HEERE wordt
dus als de Levende aangeroepen. Ook in de pro-
feten komt de verbinding van den naam „HEERE”
en „leven” voor; cf. o.a. Jer. 22:24; Jes. 49:18.

Wat kan dus gewoner en vanzelfsprekender zijn
dan dat de Joden, toen zij den verbondsnaam Gods
niet mochten uitspreken, als dekenamen „de Le-
vende” gebruikten? Dit is nu maar één van de
vele dekenamen. Ook komen de namen: „de Hei-
lige”, „de Eeuwige” e.a. voor. In zijn Johannes-
commentaar wijst Bornhäuser zeer overtuigend
een dekenamen voor HEERE in Joh. 1:14 aan.
„vol van genade en waarheid” kan dan de-
kenamen zijn voor Jehovah.)

Zoo valt te verstaan, dat deze belijdenis een
vrucht van bijzondere openbaring genaamd wordt
en Simon zalig geprezen. Ook hoe het hier een
zeer gewichtig uur is in het aardse leven van
Jezus!

Hier hebben menschen geloofd, dat een
menschen tevens God zelf is! Ook valt dan Chris-
tus' verbod te begrijpen, hoe zij niemand mochten
zeggen, dat Hij, d.i. de Zoon van Jahwe, de Mes-
sias was! (Matth. 16:20). Hij was dan van Zijn
leven geen dag zeker en kon terstond als gods-
lasteraar ter dood gebracht worden. Maar Zijn
ure was nog niet gekomen.

En toch, één van hen heeft dit Messiaansche
geheim verraden. En aan het Sanhedrin bekend
gemaakt, dat Jezus de eer, die alleen aan den
HEERE, den Verbondsgod, toekwam, aanvaard

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

„In of van het Verbond”.

III.

Ds de Bondt van Den Haag was eenigermate ont-
stemd, omdat ik mijn uitspraak, dat ik sterk den
indruk had, dat men deze zaak besprak zonder
er zichzelf ten volle rekenschap van te hebben
gegeven, waarover het geschil eigenlijk loopt, had
pogen te adstrueeren door aan te halen iets uit
een artikel van zijn hand, opgenomen in het „Cal-
vinistisch Weekblad”.

Hij meent, dat dat geheel ten onrechte door mij
is geschied en vraagt van mij, dat ik hem in het
eerstvolgend nummer van „De Reformatie” zal
rehabiliteeren.

Wanneer Ds de Bondt zegt, dat hij het vraag-
stuk, waarom het gaat zich wel terdege goed heeft
ingedacht, dan neem ik dat natuurlijk aan, maar
— dan moet hij dat ook laten merken in zijn
schrijven.

En dat heeft hij niet gedaan. Hij toch haalt aan
een uitspraak van Prof. Greijdanus en iets wat ik
geschreven had.

En hij zegt: kijk, daarmee ben ik het nu eens.
Wat indruk wordt daardoor gewekt?

Deze, dat ik het met Prof. Greijdanus eens ben,
dat wij hetzelfde hebben gezegd.

En dat is niet juist. Zeker, zoover Ds de Bondt
Prof. Greijdanus aanhaalt, ben ik het er mee eens.
Maar Prof. Greijdanus heeft meer gezegd. En
juist over wat hij meer gezegd heeft loopt het
geschil. N.l. hierover: alleen door het geloof heeft
iemand deel aan het heil in Christus; maar dat
geloof moet echt zijn; en dus, moet iemand, die
meent te gelooven, worden opgewekt zichzelf op
dat punt te onderzoeken; zoo zegt Prof. Greij-
danus. Ik ontken dat laatste.

Wanneer nu Ds de Bondt in zijn aanhaling een
uitspraak van Prof. Greijdanus en een woord
van mij aanhaalt en zegt: „met die beide ben ik het
eens”, dan moet dat den indruk wekken bij de
lezers, alsof Prof. Greijdanus en ik hetzelfde voor-
staan. En dan ligt het voor de hand, dat ik denk:
„heeft Ds de Bondt dan niet begrepen het ver-
schil tusschen Prof. Greijdanus en mij? Heeft hij
zich dan de zaak niet goed ingedacht?”

Indien Ds de Bondt zegt: „ja, dat heb ik wel”,
dan aanvaard ik dat, maar dan vraag ik hem toch,
of hij in het vervolg niet zóó wil citeeren, dat een
andere indruk gewekt kan worden.

Nochtaans, Ds de Bondt heeft mij toegestuurd een
brochure van zijn hand, waarin verzameld zijn een
aantal artikelen van zijn hand in het Kerkblad
van de Gereformeerde Kerken van 's Gravenhage,
handelende over het onderwerp: „Zelfbeproeving”.

En nu moet Ds de Bondt het mij heusch niet
kwadijk nemen, wanneer ik nog eens zeg: ook uit
deze brochure krijg ik den indruk, dat Ds de
Bondt zich of de quaesties niet heeft ingedacht,
of het niet noodig acht er over te spreken.

Ds de Bondt komt weer met dezelfde redenee-

heeft en verboden had, dat bekend te maken. Joh.
6:70 v.; n.l. Judas!

En nu komt nogmaals de vraag aan de orde:
Waarom wordt de Heiland van godslastering be-
schuldigd voor het Sanhedrin? Omdat Hij den
eet van Kafas overnam en zeide te zijn de Zoon
van God. Niet omdat Hij beweerde de Messias
te zijn. Immers, een valsche Messias is voor de
Joden nog lang niet een godslasteraar. Maar wat
nog geen enkele valsche Messias vóór Hem en na
Hem gedurfd had en zal aandurven, dat bestond
Jezus van Nazareth. Hij achtte het geen roof Gode
evangelijk te zijn. (Phil. 2:6).

En vooral ook het op zichzelf toepassen van de
profetie van Daniël 7 was een nadere omschrij-
ving van Zijn Zoonchap van Jahwe. We zullen
hierop nu niet nader ingaan!

Het spreekt nu vanzelf, dat de Joodsche Raad
op zijn standpunt den Nazarener des doods schul-
dig moest verklaren. Echter, dat is nog iets
anders dan dat zij Hem nu ook ter dood ver-
oordeelen.

Zij konden Hem niet als Zoon van Jahwe
aanvaarden, omdat hun dat bijzondere geloofs-
inzicht niet gegeven was van den Vader. Anders
hadden zij den Heere der heerlijkheid niet ge-
kruisigd. En niemand kan zeggen: „Jezus is de
HEERE” dan door den Heiligen Geest; d.i. door
openbaring van Godsweg! Maar zij wilden zelf
ook niet gelooven Jezus' Zelfopenbaring.

Rest nog de vraag: Welk vonnis is nu door het
Sanhedrin geveld in het proces van Jezus den
Nazarener?

Bornhäuser zoekt aan te toonen, dat Jezus niet
tot den dood, maar tot excommunicatie is veroordeeld.

Dat dus de Heiland is uitgebannen uit den kring
des volks. En van dat oogenblik niet meer als
Jood werd behandeld, en daarom ook aan den

ring, dat men de gemeente moet opwekken tot
zelfbeproeving omtrent de vraag: „Is mijn geloof
wel echt?”

Dat is zijn recht. Maar waarom bespreekt nu
Ds de Bondt niet de bezwaren, die daartegen van
onzen kant zijn ingebracht en probeert die te weer-
leggen en weg te nemen?

Waarom niet?

Ik noem maar weer een paar vragen:

Hoe komt op die wijze een mensch ooit tot
zekerheid; want wanneer kan hij zich van de
roeping om zichzelf zóó te beproeven, ontslagen
rekenen?

Hoe kan iemand, tenzij hij staat in het geloof,
ooit weten of zijn berouw enz. echt is?

Hoe is het te rijmen met den aard des geloofs,
dat in zichzelf zekerheid is, dat men de
zekerheid door het geloof afhankelijk stelt van
het al of niet vinden van bepaalde kenteekenen?

Ik neem aan, dat Ds de Bondt zich deze vragen
heeft ingedacht en dus niet oppervlakkig heeft
geschreven. Indien ik hem dus onrechtvaardig
beschuldigd heb, dan spijt mij dat en neem ik dat
terug; maar, dan vraag ik ook van hem, dat hij
de vragen, die hier aan de orde komen en die hij,
volgens zijn getuigenis, overwogen heeft, beant-
woordt en niet laat liggen.

* * *

En nu de brief, die tot deze artikelen aan-
leiding gaf.

De brieven schrijver zegt:

1o. „Een ware bondeling zal zich door een predi-
king als door Dr. Kuyper aangegeven, nooit in
lijdelijkheid terugtrekken; integendeel zal hij, zelfs
bij het kleinste begin van zaligmakende genade
aan zijn ziel, Gods wegen biddend bepeinden, zich
juist gaarne uitstreken naar de ontvouwing der
heilswaarheden waaronder het stuk der uitver-
kiezing in het centrum der openbaring staat en
daaruit putten versterking, troost en leven.”

Wat hier gezegd wordt, bewijst niets tegen wat
ik had beweerd.

De redeneering van Dr. Kuyper was deze:

Eerst als de merkteekenen der verkiezing bij
iemand gevonden worden, mag hij rekenen, dat
hij recht heeft op de goederen des Verbonds.

Mijn bezwaar daartegen was, dat daardoor
iemand, zoolang hij die merkteekenen niet bij
zichzelf bevond, door zulk een redeneering er toe
gebracht werd, lijdelijk te wachten, totdat het
God behagen mocht die merkteekenen in hem te
werken.

De schrijver van dezen brief heeft het over
mensen, die reeds het beginsel van zaligmakende
genade in zich speuren.

Al wat hij hier zegt, gaat dus langs het door mij
geponeerde heen.

2o. Zulk een (zegt de brieven schrijver), die zich in
lijdelijkheid gaat koesteren, bewijst slechts, dat hij
een doode rank aan den wijnstok is, dat hij niet
„van het Verbond” is en nog geheel vreemd staat
aan het zaligmakend werk des Heiligen Geestes
(althans ten tijde, als hij zulk een uitspraak doet
hooren).

Bij deze uitspraak komt nu recht duidelijk aan
het licht de moeilijkheid, waarin men geraakt
op het standpunt van Dr. Kuyper.

Stel, dat daar iemand is, in het Verbond ge-

stadhouder kon worden overgeleverd. Cf. Matth.
27:1. Wanneer dat waar is, dan wordt het begrip
„exlex”, door Prof. Schilder uitgewerkt, oneindig
verdiept. En dan ligt hier reeds in principe de
verwerping van Jezus den Messias door de over-
sten van Zijn volk.

Men gunde Hem den dood der steeniging
niet, die toch naar Mozes' Wet op godslastering
stond. (Lev. 24:14, 16).

Want naar de Joodsche gedachtenwereld van
Jezus' dagen was den veroordeelde nog de gelegen-
heid geboden om zich tot den God Israëls te be-
keeren. Hij moest dan toch wel sterven en het
vonnis der steeniging werd dan toch wel vol-
trokken, maar dan had de bekeerde veroor-
deelde nog deel aan de toekomstige eeuw!

Maar zelfs dat gunde men den Heiland niet!

Hij mocht zich eens bekeeren! En zoo door Zijn
steenigingsdood heen deel krijgen aan het eeuwige
leven! Dat nooit! En vandaar, dat Hij werd uit-
gebannen uit de Joodsche gemeente; werd vervloekt.
Vandaar, dat Hij kan worden overgeleverd
aan den Romeinschen stadhouder. Hij moest als
een Geyloekte sterven. Vervloekt is een lege-
lijk, die aan het hout hangt. Zoo is dan naar den
Raad Gods en óók naar den Raad van menschen
(cf. Ps. 82!) Jezus Christus een vloek geworden
voor ons! En zoo kan Jezus de Heiland in dit
vonnis van den Hoogen Raad ook het oordeel des
Vaders hooren! Maar Hij heeft Zijn woorden niet
teruggenomen; doch heeft Zijn belijdenis met Zijn
eigen dierbaar bloed verzegeld. Gode tot heerlijk-
heid en Zijn gemeente tot eeuwige zaligheid! Zalig
ook gij, wanneer gij door den Heiligen Geest be-
lijdt: „Jezus is HEERE”.

B.

D. K. W.